

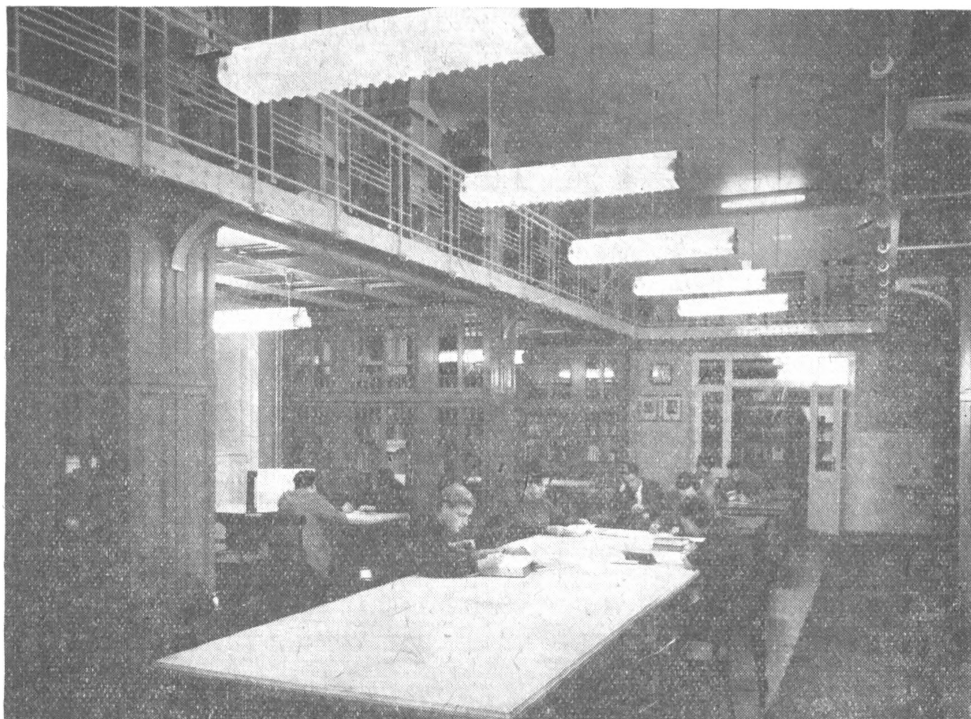
A magyar zeneoktatási intézmények könyvtárai

Magyarország első önálló zeneiskoláját *Nase György* alapította Pesten 1727-ben, és mint az alapító végrendeletéből kitűnik, az iskolának kottái és könyvei is voltak. A reformkor egyre élénkebb zenei élete, a zeneegyesületek létrejötte magával hozta a zeneiskolák fejlődését is. A legkorábbi egyesületi és városi zeneiskolák, illetve zenedék mind rendelkeztek kottatárral. A *Pestbudai Hangászegylet Énekiskolája*, a későbbi *Nemzeti Zenede* 1840-ben már egy négy éve meglévő gyűjteménnyel indult, mely a Hangászegylet alapításakor jött létre. A „*Liszt Ferenc*” *Zeneművészeti Főiskola Könyvtára* is egy idős magával az intézménnyel: 1875-ben kezdett működni. E néhány adalékon kívül azonban sok más példát is felhozhatnánk a könyvtárak megbecsülésére: ha bármely, a múlt században vagy a századfordulón alapított zeneiskola évkönyvét, értesítőjét vagy egyéb kiadványát olvassuk, mindenütt találunk híradást, jelzést könyvtárról, zeneműgyűjteményről. Elődeink tehát az oktatás sikeréhez fontosnak tartották a könyv- és kottatár felállítását is.

Hogyan áll ez a kérdés ma, milyen a zeneoktatási intézmények könyvtári ellátottsága?

Helyzetkép egy vizsgálat alapján

Az AIBM (Zenei Könyvtárak Nemzetközi Szövetsége) egyik bizottsága, a zene-pedagógiai intézmények szekciója, 1972. évi, Bolognában rendezett kongresszusán felkérte a magyar csoportot, hogy következő kongresszusára készítsen helyzetjelentést a magyar zeneoktatási intézmények könyvtárainról. A megbízás nyomán indított könyvtári vizsgálat az első Magyarországon, amely teljes egészében igyekszik képet alkotni a zeneoktatási intézmények kottatárainról. (1962-ben *Pethes Iván* megvizsgálta a magyarországi zeneműgyűjteményeket, ennek során a Zeneművészeti Főis-

A „Liszt Ferenc” Zeneművészeti Főiskola könyvtára (MTI Fotó — Herczeg István felvétele)

kola Könyvtárát és a zeneművészeti szakiskolák könyvtárait is, de a kisebb intézmények könyvtáraitól mind ez ideig nem voltak adataink.) A kérdőív főként az állomány, a feltártság és a használat iránt érdeklődött. A vizsgálat csak az önálló zenei oktatási intézményeket érintette, a Zeneművészeti Főiskolát, ennek alsófokú ének- és zenetanárképző tagozatait, a zeneművészeti szakközépiskolákat és a zeneiskolákat. Mellőzte a zenei általános iskolákat, illetve gimnáziumokat és a tanárképző főiskolák zenei tanszékeit, amelyek rendelkeznek ugyan zenei gyűjteménnyel, de azok részét képezik az iskola könyvtárának.

A vizsgálat eredményét most nem fogjuk részletesen ismertetni, hiszen az megjelent a Magyar Könyvtáros Egyesület zenei szekciójának márciusban Miskolcon rendezett I. vándorgyűlésére — utóbbiról a Könyvtáros is beszámolt májusi számában —, csak azt a *jó néhány problémát* említjük, mely a vizsgálozás kapcsán felmerült.

A Zeneművészeti Főiskola Könyvtára mellett, mely 122 000 egységnyi állományával mint korlátozott nyilvánosságú tudományági szakkönyvtár látja el feladatát, az 1966/67-es tanév óta működnek az alsófokú ének- és zenetanárképző tagozatok könyvtárai. Rövid fennállásuk óta fáradoznak az oktatást segítő gyűjtemények megteremtésén. Kiemelkedik közülük a Budapesten működő tagozat könyvtára, mely egyben a „metodikai kabinet” gyűjteménye is. 5000 egységnyi állománya főként a *zenetani-tás módszertani vonatkozású* könyv-, kotta- és lemezanyagából áll. A Debrecenben, Győrött, Miskolcon, Pécsen és Szegeden létrejött tagozatok eddig átlagosan 1300 egységből álló gyűjteményeket létesítettek. Ez a szám meglehetősen kicsiny, de megítéléséhez figyelembe kell venni egyrészt az intézmények fiatal voltát, másrészt azt a tényt, hogy ezek a vidéki tagozatok a helybeli zeneművészeti szakiskolákból nőttek ki, melyek mind rendelkeznek többé-kevésbé megfelelő zenei gyűjteménnyel. Mindenesetre úgy tűnik, hogy ezek a könyvtárak magával *az iskolatípussal együtt a fejlődés stádiumában* vannak.

A középfokú zeneoktatási intézmények (zeneművészeti szakközépiskolák) könyvtárai közül kiemelkedik a budapesti „Bartók Béla” Zeneművészeti Szakközépiskola könyvtára, mely a nagymúltú Pestbudai Hangszegélyt Énekiskolájának, illetve a Nemzeti Zenedének utóda. Ebben a könyvtárban 1836 óta olyan nagy jelentőségű, zenetörténetileg is értékes anyag gyűlt össze, hogy — bár 1937-ben az arra érdemesnek ítélt anyagot az Országos Széchényi Könyvtár Zeneműtára átvette — a gyűjtemény még a „maradék” anyaggal is a magyar zenetörténet egyik legfontosabb forrása. Jelentőségéhez, értékéhez képest a könyvtár rendkívül *méltatlan körülmények között* működik. Szó szerint dűledező falak között, olvasóterem nélkül, szűkös raktári viszonyok mellett (még sorolhatnánk nehézségeit) igyekszik kielégíteni az oktatás és a zenekutatás igényeit.

A vidéki szakközépiskolák általában a múlt században létrejött egyesületi, városi zeneiskolák, zenedék utódai. Ők birtokolják elődeik könyvtárát is. Legnagyobb gyűjteménye a debreceni „Kodály Zoltán” Zeneművészeti Szakközépiskola könyvtárának van. Ez az *egyetlen könyvtár, amelyet szakképzett könyvtáros kezel*. A többi, a győri, a miskolci, a pécsi és a szegedi átlag 6000 egységgel rendelkezik, és egy-egy lelkes zenetanár kezeli, „természetesen” társadalmi munkában.

Az alsófokú zenei intézmények (zeneiskolák) könyvtári gondjai a legsúlyosabbak. A 116 megkerdezett zeneiskola közül 20 közölte, hogy nincs könyvtára, 6 iskola nem válaszolt, ami szintén a könyvtár hiányára utal. A 116 zeneiskola közül tehát 26-ban semmiféle könyvtár nincs. És amelyekben van: 19 könyvtár állománya 101 és 500, 24-é 501 és 1000 egység között váltakozik. Külön említést érdemel a Budapesten működő zeneiskolák könyvtári helyzete. A 22 zeneiskola közül mindössze 15 jelezte, hogy van könyvtára. A 15 könyvtár egyikében sem éri el az állomány a 2000 egységet. Az ország területén levő 90 zeneiskolai könyvtár közül 50-et nem használnak, ti. a válaszok nem jelöltek meg nyitvatartási időt, és a könyvtárlátogatókról sem számoltak be. 35 könyvtárban nem létezik semmiféle állományfeltárás. A zeneiskolai könyvtárak közül mindössze egynek, a *ceglédi zeneiskoláéknak van megjelölt kezelője*, aki ezért a munkáért heti 4 óra tanítási kedvezményt kap. A többi iskolában a következő a helyzet: Nincs a könyvtárnak kezelője 34-ben, adminisztratív dolgozó látja el ezt a feladatot 8 iskolában, egy megbízott tanár gondozza a könyvtárt 30 helyen, 2—4 megbízott tanár 12 iskolában, 6 iskolában pedig *a teljes tanári kar* (!) kezeli a gyűjteményt.

Gondok — feladatok

Hogyan lehet manapság segédkönyvek, kották, hanglemezek, folyóiratok nélkül eredményesen, korszerű színvonalon tanítani? Hogyan lehet a tanárok továbbképzését akár hangszerűkön, akár elméletileg biztosítani, hogyan lehet kamarazenélést megvalósítani könyvtár nélkül?

Vajon a fővárosban működő „Liszt Ferenc” Zeneművészeti Főiskola Könyvtára, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár és a „Bartók Béla” Zeneművészeti Szakközépiskola könyvtára képes-e kielégíteni a zeneiskolák igényeit? — Vannak egészen tekintélyes gyűjtemények is egyes vidéki zeneiskolákban. Például: *Hódmezővásárhelyen* 10 900; *Cegléden* 9500; *Kaposváron* 6500; *Balassagyarmaton* 6100 egységből álló könyvtár van; *Nagybátonyban*, *Salgótarjánban* és *Nagykanizsán* is 5000 egység fölötti állománya van a kottatárnak. Mi az oka, hogy *egyik zeneiskolának egyetlen kottája sincs, a másik meg egészen jelentős kottatárt gyűjtött össze?*

Az MKE zenei szekciójának említett miskolci I. vándorgyűlésén, amelyen nem csupán könyvtárosok, hanem zeneiskolai igazgatók is részt vettek, mindenki egyetértett abban, hogy feltétlenül létre kell hozni a könyvtárat azokban az intézményekben, ahol még nincs, és a meglévőket is *rendezni kell*. Ebben a munkában nagyon sokat segíthet a közművelődési könyvtárak zenei részlegének és a helybeli zeneoktatási intézménynek *együttműködése*. A zeneiskolák tanárai zenei tudásukkal, tapasztalataikkal, lelkes növendékeikkel az induló hangtárak segítségére lehetnek mind az állománygyarapítási munkában, mind az állomány feltartásában. Ugyanígy a közművelődési könyvtár hangtárosa a maga könyvtárosi szakismereteivel, tapasztalataival nagy segítséget nyújthat muzsikuskollégájának a kottatár rendezésében, szakszerű feldolgozásában. Az *állománygyarapításban* lehet talán jegeeredményesebb az együttműködés; sok pénzt takaríthat meg mindkét intézmény abból a kevésből, ami rendelkezésre áll, ha gondosan összehangolja terveit, különösen, ha drága kézikönyvekről, nagyobb gyűjteményekről is hanglemazekről van szó.

Az együttműködésnél maradva: milyen ragyogó ismeretterjesztési, népművelési együttes alakulhatna ki egy-egy vidéki városban, nagyközségben a közművelődési könyvtárak és a zeneiskolák összefogásával. Pezsgő zenei életet lehetne teremteni! Csak meg kellene keresniük egymást. Néhol a zeneiskolák nem is tudnak a nemrég kialakult, vagy éppen most nyíló közművelődési könyvtári zenei részlegről!

Az MKE zenei szekciójának javaslatára a Könyvtártudományi és Módszertani Központ megindította a közművelődési könyvtárakban dolgozó, hangtárakkal foglalkozó könyvtárosok zenei képzését. Az 1970 szeptemberében *Egerváron* rendezett hatnapos tanfolyamon kiderült, hogy ez a képzés rendkívül hasznos, sőt az is, hogy kívánatos ennek a tanfolyamnak a folytatása is. Azóta megindult a *zenei könyvtárosok másfél éves tanfolyama*, amelynek tematikája nemzetközi érdeklődést váltott ki. Kialakult a *zenei könyvtáros előadógárda*, tapasztalatok gyűltek a tanfolyam megszerzésével, lebonyolításával kapcsolatban. Miért ne lehetne egy, az egervárihoz hasonló tanfolyamot megrendezni, ezáltal nem a zenével foglalkozó könyvtárosok, hanem a *könyvtárral foglalkozó muzsikuskok képzésére*? És miért ne lehetne a könyvtárral foglalkozó tanárt a ceglédi példa nyomán órakedvezményben részesíteni? A miskolci vándorgyűlésen javasolta az egyik felszólaló, hogy az iskolai könyvtárúghöz hasonlóan a *zeneiskolai könyvtárügyre vonatkozóan is ki kellene adni irányelveket*, hogy a zeneiskolák igazgatóinak legyen mire hivatkozniuk a létrehozandó könyvtárért való küzdelemben. Meggondolandó javaslat!

A miskolci vándorgyűlés elindította a zeneoktatási intézmények könyvtári problémáinak feltérképezését, s kereste a megoldás módokat. Szeretnénk, ha cikkünkkel további híveket szerezne a zeneoktatási könyvtárak ügyének, ha sikerülne meggyőznünk a zeneiskolák vezetőit is annyira, hogy tudjanak hatni a pénzügyi szakemberekre, és a könyvtárosokkal együtt rendezett, jól működő könyvtárakat hoznának létre a zeneoktatás és a zenei népművelés hasznára.

Gráfné Forrai Magdolna

Kitüntetések

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa hazánk felszabadulásának 28. évfordulója alkalmából, eredményes munkája elismeréséül *Krajevsky Gizellának*, a Szombathelyi Megyei Könyvtár osztályvezetőjének a MUNKA ÉRDEMREND bronz fokozata kitüntetését adományozta.

A művelődésügyi miniszter március 21. alkalmából, eredményes munkájuk elismeréseként *Párizs Györgynének*, a Sümegi Körzeti Könyvtár vezetőjének, *Szebeni Ildikónak*, a veszprémi Eötvös Károly Megyei Könyvtár munkatársának a SZOCIALISTA KULTÚRÁÉRT kitüntetését adományozta; *Koplik Antalnét*, a Szekszárdi Megyei Könyvtár gyermekkönyvtárosát, *Orbán Margitot*, a Badacsonytomaji Körzeti Könyvtár vezetőjét, *Rácz Lidiát*, a Balatonalmádi Nagyközségi Könyvtár gyermekkönyvtárosát MINISZTERI DICSÉRETEN részesítette.